

NOVINKA agentury EU pro drogy v Lisabonu

VÝROČNÍ ZPRÁVA ZA ROK 2006: CENY DROG KLESAJÍ, POČET ZÁCHYTŮ STOUPÁ Drogy v Evropě jsou nyní levnější než kdy předtím

(23.11.2006, LISABON) Ceny nelegálních drog prodávaných na evropských ulicích v posledních pěti letech poklesly, a drogy jsou tak nyní po celé Evropě pravděpodobně levnější než kdy předtím, uvádí **agentura EU pro drogy (EMCDDA)** ve své **Výroční zprávě za rok 2006 o stavu drogové problematiky v Evropě**, která byla dnes zveřejněna v Bruselu. Toto oznámení vychází z analýzy trendů pouličních cen drog v Evropě v období pěti let (1999–2004), která ukázala, že ve většině zemí průměrná cena většiny látek klesá, v některých případech téměř o polovinu ⁽¹⁾. Toto je první výzkum svého druhu provedený na evropské úrovni.

Ceny v Evropě v tomto období celkově poklesly u hašiše (19 %), marihuany (12 %), kokainu (22 %), hnědého heroínu (45 %), amfetaminu (20 %) a extáze (47 %). Všechny ceny byly upraveny o inflaci, aby bylo možné přesněji posoudit „reálné“ ceny. Přestože dlouhodobé údaje o cenách drog nejsou dosud úplné, z existujících informací vyplývá, že ceny v posledních deseti letech pravděpodobně poklesly. Ukazuje se například, že extáze a kokain jsou dnes v některých zemích levnější než koncem 80. a počátkem 90. let 20. století.

Ceny drog mohou být ovlivněny různými faktory, například výkyvy v nabídce, úrovni čistoty, typem produktu a zakoupeným množstvím. Analýzy cen jsou navíc komplikovány tím, že trh s nelegálními drogami je skrytý a že členské státy poskytují údaje různé kvality a používají pro jejich sběr odlišné metody.

EMCDDA uvádí, že současné údaje neprokazují přímou souvislost mezi klesajícími cenami a kolísajícími nebo zvyšujícími se počty záchytů drog v tomtéž pětiletém období. Údaje také neodhalují přímou souvislost mezi cenou a celkovou mírou užívání drog. Současný přehled nicméně poskytuje solidní základ pro práci agentury a členských států EU do budoucna; umožňuje lepší pochopení evropského trhu s nelegálními drogami a posouzení dopadu opatření, která mají snížit nabídku a poptávku.

I přes celkový trend poklesu cen drog v celé Evropě existují mezi zeměmi významné rozdíly. Zatímco většina zemí uvádí, že se ceny hašiše pohybují mezi 5 a 10 eury za gram, v **Portugalsku** stojí jeden gram pouhých 2,3 eura a v **Norsku** více než 12 eur. I ceny kokainu se výrazně liší: od 41 eur za gram v **Belgii** až po více než 100 eur za gram na **Kypru**, v **Rumunsku** a **Norsku**. Obdobně se uváděné ceny extáze pohybovaly od pouhých 3 eur za tabletu v **Litvě** a **Polsku** až po 15–25 eur v **Řecku** a **Itálii**. Významně se lišily i ceny nejběžnější podoby heroínu — hnědého heroínu z **jihozápadní Asie**: od 12 eur za gram v **Turecku** po 141 eur za gram ve **Švédsku**.

V komentáři dnes **předseda správní rady EMCDDA Marcel Reimen** uvedl: „Cena je jen jedním z mnoha faktorů ovlivňujících rozhodnutí lidí užívat drogy a v současné době nenalzáme žádnou přímou souvislost mezi obecnou mírou spotřeby drog a jejich pouliční cenou. Nemůžeme však nechat bez povšimnutí skutečnost, že po celé Evropě jsou drogy reálně čím dál levnější. Jestliže toto znamená, že lidé, kteří mají sklon drogy užívat, jich budou užívat více, pak budou konečné náklady užívání drog, co se týče zdravotní péče a společenských škod, pravděpodobně značné.“

Užívání heroinu a injekční užívání drog — nové údaje zdůrazňují přetrvávající ohrožení veřejného zdraví

Letošní zpráva zdůrazňuje, že užívání heroinu a injekční užívání drog bude v blízké budoucnosti v Evropě i nadále významným problémem veřejného zdraví a bude evropským systémům zdravotní péče způsobovat dlouhodobé náklady. Letos zveřejněné údaje do jisté míry zpochybňují relativně kladné hodnocení uvedených forem užívání drog z roku 2005.

Heroin — záchyty a produkce rostou

Heroin užívaný v Evropě se vyrábí převážně v **Afghánistánu**, který zůstává největším dodavatelem nelegálního opia na světě. V roce 2005 se zde vyrobilo odhadem 89 % celosvětové produkce nelegálního opia (4 100 tun), přičemž v nejnovější analýze Úřadu OSN pro drogy a kriminalitu (UNODC) se uvádí, že současný nárůst produkce znamená, že celosvětová produkce možná překračuje celosvětovou poptávku ⁽²⁾.

Asie (z 50 %) a Evropa (ze 40 %) nadále zůstaly místy celosvětově největších zadržených množství heroinu. Celkové množství drog zachycených v Evropě od roku 1999 stále narůstá a v roce 2004 dosáhlo rekordní úrovně, především díky vysokému množství drogy zachycené v **Turecku**. V roce 2004 vedlo odhadovaných 46 000 záchytů v Evropě k zadržení 19 tun heroinu, což je oproti množství zachycenému v roce 2003 nárůst o více než 10 % ⁽³⁾.

K výše uvedeným informacím ředitel **EMCDDA Wolfgang Götz** podotýká: „Afghánistán hraje klíčovou roli v celosvětové produkci heroinu a vývoj v zemi má potenciál ovlivnit charakter drogové problematiky, s níž se budeme v Evropě v budoucnosti potýkat. Heroin už není módní drogou a jsme svědky stárnutí populace problémových uživatelů této drogy, kteří vyžadují léčbu a péči. Epidemická povaha drogových problémů nás však naučila, že se může objevit nová generace mladých lidí ohrožená ve zvýšené míře užíváním heroinu, a že tedy nemůžeme přehlížet nebezpečí, jež představuje rostoucí převis nabídky heroinu na celosvětovém trhu nezákonných drog.“

Injekční užívání drog — přetrvávající riziko přenosu infekčních onemocnění

Prevalence infekce HIV mezi injekčními uživateli drog zůstává na nízké úrovni ve většině **členských států EU** a **přístupujících a kandidátských** zemí. Odhaduje se, že v **České republice, Řecku, Maďarsku, na Maltě, ve Slovinsku, na Slovensku, v Norsku, Bulharsku, Rumunsku** a v **Turecku** je infikováno přibližně (nebo i méně než) 1 % injekčních uživatelů drog, a ve většině evropských zemí studie stále uvádějí míru prevalence HIV pod 5 %.

Stále jsou však zaznamenávány nové případy infekce HIV připisované injekčnímu užívání drog a existují obavy, že v některých oblastech a skupinách obyvatelstva může jejich počet narůstat. V zemích s historicky vysokou prevalencí HIV mezi injekčními uživateli drog (okolo 10 % a více) — jako je **Španělsko, Francie, Itálie, Polsko a Portugalsko** — se v některých regionech nebo skupinách injekčních uživatelů drog objevují známky pokračujícího přenosu. V **pobaltských státech** nové údaje ukazují, že v některých regionech situace stále není pod kontrolou i přesto, že se zdá, že nedávná rozsáhlá epidemie HIV vyvrcholila již v roce 2001. V několika zemích s nízkou prevalencí — v **Lucembursku, Rakousku** a ve **Spojeném království** — byl nedávno zaznamenán mírný, avšak znepokojivý nárůst.

Obavy z infekčních onemocnění souvisejících s drogami se neomezují na HIV. Výskyt virové hepatitidy typu C (VHC) je mezi injekčními uživateli drog v Evropě vysoký, ačkoli mezi jednotlivými testovanými skupinami existují výrazné rozdíly. Vysoká prevalence přesahující 60 % byla zaznamenána mezi některými nedávno testovanými injekčními uživateli drog v **Belgii, Dánsku, Německu, Řecku, Španělsku, Irsku, Itálii, Polsku, Portugalsku, Spojeném království, Norsku** a **Rumunsku** — přestože výskyt VHC mezi všemi injekčními uživateli je v těchto zemích pravděpodobně nižší.

Prevalence VHC mezi novými injekčními uživateli drog (užívajícími drogy nitrožilně méně než dva roky) slouží jako nepřímý ukazatel výskytu nových případů (incidence) VHC u injekčních uživatelů drog. I když jsou k dispozici omezené údaje, vysoká míra prevalence přes 40 % byla nedávno zjištěna v souborech uživatelů

v **Řecku, Polsku, Spojeném království a Turecku**, což ukazuje, že noví injekční uživatelé drog se v těchto zemích nakazí VHC rychle.

HIV — preventivní opatření se stávají běžnými

Zdá se, že nárůst poskytování substituční léčby v Evropě od poloviny 90. let 20. století výrazně přispěl ke snížení epidemického šíření HIV mezi injekčními uživateli drog a k omezení problémů zapříčiněných užíváním heroinu. **EMCDDA** odhaduje, že celkový počet klientů podstupujících ročně substituční léčbu přesáhl půl milionu a že se této léčbě nyní podrobuje čtvrtina až polovina problémových uživatelů opiátů.

Léčba je však pouze jedním prvkem prevence HIV a po celé Evropě „panuje stále větší shoda, že největší naději na úspěch má komplexní přístup k poskytování služeb v této oblasti“. Další postupy zahrnují poskytování široké škály informací, vzdělávací a komunikační aktivity, poradenství a testování a kdysi kontroverzní služby výměny injekčních jehel a stříkaček. Ačkoli povaha a rozsah posledně zmiňovaných služeb se stále v jednotlivých zemích liší, ve většině Evropy se staly běžnými.

Úmrtí související s drogami — „sestupný trend může být zavádějící“

Ve dvou svých posledních *Výročních zprávách EMCDDA* uvedla, že dochází k postupnému snižování počtu náhlých úmrtí souvisejících s drogami: v letech 2000–2001 o 6 %, 2001–2002 o 13 % a 2002–2003 o 7 %; to je možná způsobeno lepší dostupností léčby a služeb *harm-reduction* a snižující se prevalencí problémového užívání drog. K tomuto snížení počtu úmrtí došlo po 14 % nárůstu v období 1995–2000.

V letošní zprávě však agentura upozorňuje na „znepokojivé ukazatele, které dokládají, že tento klesající trend v počtu úmrtí souvisejících s drogami od roku 2000 může být dočasný“⁽⁴⁾. Podle údajů dostupných pro období 2003–2004 vzrostl počet zaznamenaných úmrtí o 3 %. „Je ještě příliš brzy na to posoudit, zda tyto malé změny předznamenávají změnu dlouhodobou“, uvádí agentura; za pozornost stojí to, že 13 z 19 zemí překládajících zprávy zaznamenalo určitý nárůst.

Každý rok je v Evropě zaznamenáno průměrně 7 až 8 tisíc úmrtí souvisejících s drogami. Podle posledních údajů to představuje 3 % všech úmrtí dospělých osob mladších 40 let, avšak tento podíl dosahuje i více než 7 % v **Dánsku, Řecku, Lucembursku**, na **Maltě**, v **Rakousku, Spojeném království a Norsku**. Tyto (minimální) odhady přímo souvisejí s užíváním drog, hlavně opiátů, ale nezahrnují úmrtí související s nehodami, násilím nebo chronickými onemocněními.

Přestože je veřejnost znepokojena úmrtími souvisejícími s drogami u mladistvých, ve skutečnosti je nyní v Evropě typickou obětí předávkování muž ve věku kolem 35 let. U mužů mladších 45 let je (především ve městech) úmrtí související s drogami jednou z nejčastějších příčin úmrtí. Zatímco v Evropě se průměrný věk obětí předávkování zvyšuje, v některých **nových členských státech EU** a v **přístupujících zemích** (na **Kypru**, v **Estonsku, Lotyšsku**, na **Slovensku**, v **Bulharsku** a **Rumunsku**) je vysoký počet obětí mladších 25 let, což může být důsledkem nižšího průměrného věku uživatelů heroinu v těchto zemích.

Nově jsou v letošní zprávě uváděny případy z několika zemí, kde byl u značného procenta úmrtí souvisejících s drogami přítomen metadon (ačkoli role, kterou v těchto úmrtích sehrál, není vždy zřejmá). Metadon a buprenorfin jsou nejčastěji používanými látkami v substituční léčbě, ale stejně jako u jiných předepisovaných léků může být jejich zneužití nebezpečné. Například v **Dánsku** byl metadon uveden jako příčina otravy v 95 z 214 úmrtí souvisejících s drogami a ve **Spojeném království** bylo uvedeno 216 případů předávkování metadonem. V **Německu** bylo substitučním látkám připsáno 345 předávkování. **Španělsko** uvedlo, že pouze 2 % předávkování zahrnovala metadon jako jedinou příčinu úmrtí, ale že tato droga byla často přítomna v kombinaci s jinými drogami — ve 42 % úmrtí připisovaných opiátům a 20 % úmrtí připisovaných kokainu. **EMCDDA** poukazuje na důležitost sledování úmrtí souvisejících se zneužíváním substitučních látek a okolností, které se k nim vztahují.

Kokain — vzrůstající trend pokračuje, ale s náznaky stabilizace

Z nejnovějších údajů o užívání kokainu v Evropě vyplývají značné rozdíly; některé země mají s užíváním kokainu velmi malé zkušenosti, zatímco jiné uvádějí vysokou úroveň prevalence. V nejméně postižených zemích se však v rámci celkově rostoucího trendu vyskytují náznaky stabilizace (5).

Kokain — celosvětová produkce roste, tranzitní cesty se mění

Celosvětová produkce kokainu se v roce 2004 podle odhadů UNODC zvýšila přibližně na 687 tun, na čemž se jako nejvýznamnější zdrojové země podílely **Kolumbie** (56 %), **Peru** (28 %) a **Bolívie** (16 %). Většina kokainu zachyceného v Evropě přichází přímo z **Jižní Ameriky** nebo přes **středoamerické** či **karibské** země, i když se stále častěji jako alternativní tranzitní cesta využívají **africké země**.

Předběžné údaje za rok 2004 ukazují, že v Evropě, především v západních zemích, bylo zadrženo 74 tun kokainu. **Pyrenejský poloostrov** zůstává významnou vstupní branou pro dovážený kokain — více než polovina kokainu zachyceného v Evropě byla zadržena ve **Španělsku** nebo v **Portugalsku**. V roce 2004 zaznamenalo **Španělsko** zhruba polovinu z celkového počtu záchytů a také daleko nejvyšší zadržovaný objem této drogy (33 135 kg). V **Portugalsku** se mezi lety 2003 a 2004 zdvojnásobilo množství zachycené drogy (z 3 017 kg na 7 423 kg). Mezi lety 2003 a 2004 se v Evropě počet odhadovaných záchytů zvýšil o 36 %, na 60 890. Došlo však k 20% poklesu objemu zadržené drogy, což lze možná vysvětlit výjimečným množstvím zadržným v roce 2003. Přesto však celkový dlouhodobý trend pravděpodobně stále roste.

Kokain — historicky vysoká prevalence užívání, ale s významnými rozdíly napříč Evropou

EMCDDA odhaduje, že zhruba 10 milionů Evropanů (více než 3 % dospělých ve věku 15–64 let) kokain někdy vyzkoušelo a přibližně 3,5 milionu (1 %) jich kokain pravděpodobně užilo v posledním roce. Tato čísla jsou z historického hlediska na evropské poměry vysoká, ale stále výrazně nižší než ve Spojených státech amerických, kde se odhaduje, že tuto drogu někdy vyzkoušelo 14 % populace. Okolo 1,5 milionu Evropanů (0,5 % dospělých) uvádí, že kokain užili v posledním měsíci. Užívání se soustřeďuje mezi mladými dospělými (15–34 let), především mezi mladými muži v městských oblastech.

V absolutních číslech nyní kokain figuruje jako druhá nejčastěji užívaná nelegální droga v Evropě po konopí, s malým náskokem před amfetaminy a extází. Většina národních průzkumů odhaduje, že tuto drogu vyzkoušelo 1–10 % mladých Evropanů (ve věku 15–34 let) a 0,2–4,8 % jich ji užilo v posledních 12 měsících. Vyšší míru užití mezi mladými dospělými uvádí **Dánsko**, **Irsko**, **Itálie** a **Nizozemsko** — kde se míra užití v posledním roce pohybuje okolo 2 % — a především **Španělsko** a **Spojené království** s odhady přes 4 %. V těchto dvou zemích následovala po vysokém nárůstu v polovině a koncem 90. let 20. století zhruba od roku 2001 stabilizace. Mírný nárůst užití kokainu mezi mladými dospělými v posledním roce uvádí **Dánsko**, **Německo**, **Itálie** a **Maďarsko**, ačkoli je třeba tento trend vykládat opatrně, protože se pro jeho potvrzení čeká na nové průzkumy.

Problémy související s kokainem se stávají viditelnějšími

Z uvedených údajů nelze vyvozovat, že stabilizace rostoucího trendu užívání kokainu povede ke stabilizaci problémů souvisejících s kokainem. Mezi prvním užitím drogy a rozvojem pravidelného užívání a souvisejících problémů obvykle existuje určitá časová prodleva. Ve **Španělsku** a v **Nizozemsku**, kde je užívání kokainu relativně časté, nyní každá čtvrtá žádost o léčbu drogové závislosti souvisí s kokainem. **Dánsko**, **Německo**, **Francie**, **Irsko**, **Itálie**, **Kypr**, **Malta**, **Spojené království** a **Turecko** uvádějí, že s kokainem souvisí 5–10 % žádostí o léčbu drogové závislosti. V Evropě se celkový počet nových žádostí o léčbu závislosti na kokainu mezi lety 1999 a 2004 zhruba zdvojnásobil a nyní s touto drogou souvisí okolo 12 % všech nových žádostí o léčbu. Dosud však nepanuje široká shoda ohledně toho, co představuje vhodnou léčbu závislosti na kokainu.

Informace o úmrtích souvisejících s kokainem jsou v Evropě nedostatečné, v letošní zprávě se nicméně hovoří o více než 400 úmrtích souvisejících s kokainem, z nichž u většiny byl kokain hlavní příčinou. V **Německu**, **Španělsku**, **Francii**, **Nizozemsku** a ve **Spojeném království** se na všech úmrtích souvisejících s drogami kokain podílel z 10–20 %, přestože devět ostatních zemí neuvádělo v souvislosti s kokainem prakticky žádná

úmrťí. EMCDDA vyjadřuje své obavy ohledně podhlášenosti mnoha úmrťí souvisejících s kokainem i schopnosti drogy zhoršovat kardiovaskulární obtíže.

Poznámky:

⁽¹⁾ Viz komentář „*Drug use in Europe cheaper than ever before*“ („Užívání drog v Evropě levnější než kdy předtím“)

⁽²⁾ *Afghanistan Opium Survey 2006 (Průzkum ohledně opia v Afghánistánu za rok 2006)*, UNODC

<http://www.unodc.org/pdf/execsummaryafg.pdf>

⁽³⁾ Na základě předběžných údajů; u zemí, které předložily zprávy se zpožděním, se jedná o odhady.

⁽⁴⁾ Viz kapitola 7, obrázek 13.

⁽⁵⁾ Viz kapitola 5, obrázky 6 a 7.

Tuto novinku (tiskovou zprávu) doplňuje „Zpráva ředitele EMCDDA“ a shrnutí „Drogy v Evropě — fakta a čísla“.

Tyto dokumenty a další tiskové zprávy o výroční zprávě za rok 2006 jsou k dispozici ve 23 jazycích na adrese:

<http://www.emcdda.europa.eu/?nnodeid=875>. Zpráva viz <http://annualreport.emcdda.europa.eu>

(Údaje uváděné ve zprávě se vztahují k roku 2004 nebo k poslednímu roku, za který byly k dispozici).